

AGLASEM.COM

Class 9 Sample Paper 2024

aglasem.com

।।अभ्यासप्रश्न- पत्रम्।।

(2023-24)

संस्कृतम्

कक्षा -नवमी

समयः-होरात्रयम् अंकाः-80

निर्देशाः-

१. अस्मिन् प्रश्नपत्रे चत्वारः खण्डाः सन्ति।

खण्डः (क) अपठितावबोधनम् - 10 अङ्काः

खण्डः (ख) रचनात्मक - कार्यम् - 15 अङ्काः

खण्डः (ग) अनुप्रयुक्त- व्याकरणम् - 25 अङ्काः

खण्डः (घ) पठितावबोधनम् - 30 अङ्काः

२. प्रत्येकम् खण्डम् अधिकृत्य उत्तराणि एकस्मिन् स्थाने क्रमेण लेखनीयानि।

३. प्रश्नसंख्या प्रश्नपत्रानुसारम् अवश्यमेव लेखनीयानि।

४. सर्वेषाम् प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृते लेखनीयानि।

५. प्रश्नानां निर्देशाः ध्यानेन पठनीयाः।

खण्डः - क

अपठितांश-अवबोधनम् (10 अङ्काः)

1. अधोलिखितम् अनुच्छेदं पठित्वा प्रदतप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत।

एकः मानवः अरण्ये भ्रमति स्म। श्रान्तो भूत्वा स एकस्य घनच्छायातरोः मूलम् उपाश्रितः। सः तरुः संयोगवशात् कल्पतरुः आसीत्। पिपासाकुलः सः अचिन्तयत् कुत्र जलं लभेय इति। एवं चिन्तयतः एव तस्य पुरस्तात् एको जलघटः उपस्थितोऽभवत्। विस्मितः सन् असौ पयः पानं कृत्वा तृषाम् अशमयत्। होराद्वये व्यतीते सः बुभुक्षाम् अन्यभवत् अचिन्तयच्च- अस्मिन् वने कथं प्राप्येत भोजनम्? तदैव अकस्मात् विविधव्यंजनपूर्णं भोजनपात्रं समुपनतम्। भोजनान्ते सः विश्राम कर्तुम् ऐच्छत्। तस्य चिन्तनसमकालम् एव विश्रामस्य अपि उपनता। शय्यायां ससुखं शयित्या यदा असौ उदतिष्ठत् तदा मरीचिमाली स्वकिरणान् संहरति स्म। सोऽचिन्तयत्- एषः संध्याकालः। अत्र वने

schools.aglasem.com

aglasem.com

अवस्थानं न युक्तम् । कदाचित् सिंहः आगच्छेत् मां च खादेत्। एवं चिन्तयति तस्मिन् सिंहः आगत्य आक्रम्य च तं नरं भक्षितवान् । " वयं यादृशं चिन्तयामः तादृशाः भवामः " ।

अ.एकपदेन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्) **1 X 2=2**

(i) मानव: कुत्र भ्रमति स्म ?

(ii) भोजनान्ते मानव किम् ऐच्छत् ?

(iii) नरं कः भक्षितवान् ?

ब. पूर्णवाक्येन उत्तरत -(केवलं प्रश्नद्वयम्) **2x2=4**

(i) मानवः कदा बुभुक्षाम् अन्वभवत् ?

(ii) सिंहः कदा समायात ?

(iii) पय: पानं कृत्वा मानव काम् अशमयत् ?

स. अस्य अनुच्छेदस्य कृते उपयुक्तं शीर्षकं संस्कृतेन लिखत।

1x1=1

द. यथानिर्देशम् उत्तरत-(केवलं प्रश्नप्रश्नत्रयम्) **1x3=3**

(i) ' पिपासाकुलः सः अचिन्तयत् ' अत्र ' सः ' सर्वनाम कस्मै प्रयुक्तम् ?

(क)मानवाय(ख)तरवे(ग)भोजनाय(घ)सिंहाय

(ii) ' विविधव्यंजनपूर्ण भोजनपात्रं ' अत्र विशेषणपदं किम् ?

(क)विविधव्यंजनपूर्ण(ख)भोजनपात्रं(ग)अत्र(घ)बुभुक्षाम्

(iii)' सूर्यः ' इत्यर्थे गद्यांशे किं पदं प्रयुक्तम् ?

(क)कल्पतरुः(ख)जलघटः(ग)मरीचिमाली(घ)संध्याकालः

(iv) ' प्रातः कालः ' इति पदस्य विलोमपदं गद्यांशे किम् ?

(क)पिपासाकुलः(ख)अवस्थानं(ग)पुरस्तात्(घ)संध्याकालः

खण्ड - (ख)

रचनात्मककार्यम् (15 अङ्काः)

2. भवतः नाम जयप्रकाशः अस्ति । भवान् नवमी कक्षायां पठति । भवान अकस्मात् ज्वरेण पीड़ितः अस्ति।अतः भवान् विद्यालयात् एकस्य दिवसस्य अवकाशं प्राप्तुम् इच्छति । एतदर्थं प्रधानाचार्यं प्रति प्रार्थना- पत्रं लिखत । **5x1=5**

aglasem.com
schools.aglasem.com

3.अधः प्रदतं चित्रं दृष्ट्वा मंजूषायां प्रदतशब्दानां सहाय्येन पञ्च वाक्यानि संस्कृते लिखत ।

1x5=5

मञ्जूषा

वृक्षः ,फलानि,अधः,शाखाः,पत्राणि , पतितः,वृक्षस्य, स्तम्भः,छाया

अथवा

मञ्जूषाप्रदतशब्दानां साहाय्येन निम्नलिखितं विषयम् अधिकृत्य पञ्चभिः संस्कृतवाक्यैः लिखत ।

प्रदूषणम्

मञ्जूषा

वाहनानि, वसुन्धरा,धूमम्, सर्वत्र,प्रदूषणम्,वायुः,मार्गेषु, हानिकारकः

schools.aglasem.com

aglasem.com

4.अधोलिखितानां वाक्यानां संस्कृतेन अनुवादं कुरुत ।

(केवलं वाक्यपञ्चकम्)

1x 5= 5

1. राधा गाना गाती है।**Radha Sings.**
2. श्याम पुस्तक पढ़ता है। **Shyam reads a book.**
3. पिता पुत्र के साथ जाता है ।**The father goes with the son.**
4. निर्धन के लिए वस्त्र देता है। **Gives clothes to the poor.**
5. हिमालय से गंगा बहती है। **Ganga flows from the Himalayas.**
6. भारत हमारा देश है। **India is our country.**
7. संतोष में सुख है । **There is happiness in satisfaction .**

खण्ड - (ग)

अनुप्रयुक्त व्याकरणम् (25 अङ्काः)

5. अधोलिखितानां पदानां सन्धिपदं/ सन्धिच्छेदं वा कुरुत । **(केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)**

1 x 4 = 4

1. नायक : अभिनय करोति ।
2. सूर्य +उदयः अभवत् ।
3. अहं नया स्नानार्थम् गमिष्यामि ।
4. काकः तां प्रति+अवदत् ।
5. विया +अध्ययनाय गुरुकुलम् अगच्छत्

6 .यथानिर्देशम् उचितं विभक्तिं प्रयुज्य रिक्तस्थान -पूर्तिं कुरुत -(केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)

1x4=4

(i).....मत्सयाः तरन्ति ।

क) नयः ख) नदीभिः ग) नदीषु घ)नयाः

(ii) गंगा..... निस्सरति ।

क)हिमालयात् ख)हिमालयः ग)हिमालयस्य घ) हिमालये

schools.aglasem.com

aglasem.com

(iii).....स्वभाव : मधुसञ्चयः।

क)मधुमक्षिका ख)मधुमक्षिकायाः ग)मधुमक्षिकया घ)मधुमक्षिकैः

(iv) वृद्धः भ्रमणाय गच्छति। अत्र 'भ्रमणाय' इत्यस्मिन् पदे विभक्तिः का ?

क) द्वितीया ख)तृतीया ग)चतुर्थी घ) षष्ठी

(v).....हिमालये निवसन्ति।

क) मुनिः ख)मुनयः ग)मुनये घ)मुनिना

7. उचितलकारं प्रयुज्य (क्रियापदं) चित्वा वाक्यानि पूरयत - (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)

1x4=4

(i)बालका : पुस्तकानि .....।

क)पठामि ख)पठन्ति ग)पठतः घ)पठामः

(ii)भवान् सत्य.....।

क)वदतु ख)वदत ग)वद घ)वदताम्

(iii)अहं श्व : विद्यालय न.....।

क)अगच्छत् ख)गच्छति ग)गमिष्यामि घ)गच्छतु

(iv) सर्वे सुखिनः .....।

क)भवतु ख)भवन्तु ग)भवेत् घ)भवताम्

(v)' सेव् ' धातोः लोट्लकारे मध्यमपुरुष एकवचनस्य रूप किम् ?

क)सेवस्व ख)सेवताम् ग)सेवै घ)सवध्वे

8. कारकोपपदविभक्तिम् आश्रित्य उचितपदानि विकल्पेभ्यः चिनुत (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)

1x4=4

(i)_____ परितः वनानि सन्ति।

(क)ग्रामात् ख) ग्रामं ग) ग्रामः घ) ग्रामे

(ii)बालिका _____ सह आपणं गच्छति।

(क)जनकः ख) जनकात् ग) जनकेन घ) जनकस्य

(iii)श्री _____ नमः।

(क) गुरवे ख) गुरुं ग) गुरुः घ) गुरोः

aglasem.com

schools.aglasem.com

(iv)गंगा ..... प्रवहति ।

क)हिमालयेन ख)हिमालयस्य ग) हिमालयात् घ)हिमालये

(v).....स्वाहा ।

क) इन्द्रः ख)इन्द्राय ग)इन्द्राभ्याम् घ)इन्द्रेण

9.रेखांकितपदेषु प्रकृतिः प्रत्ययं विभज्य/ संयोज्य वा लिखत (केवलं प्रश्नत्रयम्). 1x3=3

(i) माता वस्त्रं प्र + क्षाल+ ल्यप् भोजनं पचति

(क) प्रक्षालय (ख) प्रक्षाल्य (ग) प्रक्षालय(घ)प्रक्षालयित्वा

(ii)क्रीडक : क्रीड् + तुमुन् क्रीडाक्षेत्रं गच्छति ।

(क) क्रीडितुम् (ख) क्रीडतुम् (ग) क्रीतुम् (घ)क्रेतुं

(iii)श्रोतारः कथां श्रोतुम् मन्दिरम् गच्छन्ति ।

(क) श्रु + तुमुन् (ख) श्रो + तुमुन् (ग) श्रुत् + तुमुन् (घ)श्र् +तुमुन्

(iv)राम : रावणं हत्वा सीतां प्रप्नोति ।

(क) हन् + क्त्या (ख) हन् + तुमुन् (ग) हन् + क्त्या (घ)सत्य+आ

(v)मयूर : नर्तितुम् स्वपक्षान् उद्घाटयति ।

(क) नृत् + तुमुन् (ख) नर्तृ + तुमुन् (ग)नर्तन्+तुमुन् (घ)नतृन्+तुमुन्

10. अङ्कानां स्थाने उचितसंख्यापदानि लिखत - (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) 1/2x4=2

(i)एकस्मिन् मासे प्रायः ..... (30) दिनानि भवन्ति ।

(ii)सप्ताहे .....(7) दिनानि भवन्ति ।

(iii)क्षेत्रे .....(12) बालकाः क्रीडन्ति ।

(iv)वर्षे..... (24) पक्षाः भवन्ति ।

(v)अत्र .....(15) बालका: पठन्ति।

11.अधोलिखितपदेषु उपसर्गं संयोज्य/विभज्य वा लिखत (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) 1/2x4=2

1. प्रयत्नः
2. प्रति +उपकार :
3. विजयते

schools.aglasem.com

aglasem.com

4. निर् +गच्छति

5. परित्यजामि

12. कोष्टकेभ्यः शुद्धम् अव्ययपदं चित्वा रिक्तस्थानं पूरयत् - (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) 1/2x4=2

(i)त्वम् कस्य ..... गच्छसि । (पुरतः/ परितः)

(ii)..... हर्षवर्धनः राजा आसीत् ।(पुरा /वृथा)

(iii).....विदधीत न क्रिया । (सहसा/ कुत्रापि)

(iv)कक्षायां .....तिष्ठ ।(यद्यपि/तूष्णीम्)

(v)असत्यम्.....वद(वृथा /मा)

खण्ड -घ

पठितावबोधनम् (30अङ्काः)

13. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रदत्त प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत -

आसीत् कस्मिंश्चिद् अधिष्ठाने जीर्णधनो नाम वणिक्पुत्रः । तस्य च गृहे लौहघटिता पूर्वपुरुषोपार्जिता तुला आसीत् । तां च कस्यचित् श्रेष्ठिनो गृहे निक्षेपभूतां कृत्वा देशान्तर प्रस्थितः । ततः सुचिर काल देशान्तर यथेच्छया भ्रान्त्वा पुनः स्वपुरम् आगत्य तं श्रेष्ठिनम् अवदत् " भोः श्रेष्ठिन् । दीयतां मे सा निक्षेपतुला " सोऽवदत्- " भोः ! नास्ति सा त्वदीया तुला मूषकैः भक्षिता " इति । जीर्णधनः अवदत्- ' भो श्रेष्ठिन् ! नास्ति दोषस्ते , यदि मूषकैः भक्षिता । ईदृशः एव अयं संसारः । न किञ्चिदत्र शाश्वतमस्ति । "

अ .एकपदेन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्) 1/2X 2=1

(i)वणिक्पुत्रस्य नाम किम् ?

(ii)तुला कैः भक्षिता ?

(iii)जीर्णधनः कुत्र प्रस्थितः ?

ब. पूर्णवाक्येन उत्तरत -(केवलं प्रश्नद्वयम्) 2x1=2

(i) जीर्णधनः किम् अवदत्?

(ii) " नास्ति दोषस्ते " इति कः अवदत् ?

(iii) कस्य गृहे लौहघटिता पूर्वपुरुषोपार्जिता तुला आसीत् ?

schools.aglasem.com

aglasem.com

स. यथानिर्देशम् उत्तरत-(केवलं प्रश्नद्वयम्) 1x2=2

(i) ' नश्वरम् ' इति पदस्य किं विपरीतार्थकपदं गद्यांशे प्रयुक्तम् ?

(ii)' खादिता ' इति पदस्य पर्यायपदं गद्यांशे किम् ?

(ii)' अवदत् ' इति क्रियापदस्य कर्तृपदम् अत्र किम् ?

14. अधोलिखितं पद्यांशं पठित्वा प्रदत प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत -

पिबन्ति नद्यः स्वयमेव नाम्भः
स्वयं न खादन्ति फलानि वृक्षाः ।
नादन्ति सस्यं खलु वारिवाहाः
परोपकाराय सतां विभूतयः ।।

अ.एकपदेन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्) 1/2 X 2=1

(i)के फलानि न खादन्ति ?

(ii)नद्यः स्वयं किं पिबन्ति ?

(iii)के सस्यं न अदन्ति ?

ब. पूर्णवाक्येन उत्तरत -(केवलं प्रश्नद्वयम्) 1x2=2

(i)केषां विभूतयः परोपकाराय भवन्ति ?

(ii) वारिवाहाः किं कुर्वन्ति ?

(iii) परोपकाराय वृक्षाः किं न खादन्ति?

स.यथानिर्देशम् उत्तरत-(केवलं प्रश्नद्वयम्) 1x2=2

(i) "अनुकूलानि" इति पदस्य विपरीतार्थकं पदम् श्लोकात् चित्वा लिखत -

(ii) "अन्येषाम्" इत्यर्थं किं पदम् श्लोके प्रयुक्तम् ?

(iii)" आत्मनः प्रतिकूलानि परेषां न समाचरेत् " अत्र "समाचरेत्" इति क्रियापदस्य कर्तृपदं किम् ?

15. संवादान् पठित्वा प्रदत्त प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत

aglasem.com
schools.aglasem.com

चन्दनः - किमर्थं क्रुद्धसि !तव हस्तनिर्मितानि मोदकानि दृष्टवा अहं जिह्वालोलुपतां नियन्त्रयितुम् अक्षमः अस्मि, किं न जानासि त्वमिदम् ?

मल्लिका -सम्यक् जानामि नाथ! परम् एतानि मोदकानि पूजानिमितानि सन्ति ।

चन्दनः - तर्हि शीघ्रमेव पूजनं सम्पादय । प्रसादं च देहि ।

मल्लिका -भो! अत्र पूजनं न भविष्यति । अहं स्वसखिभिः सह श्वः प्रातः काशीविश्वनाथमंदिरं प्रति गमिष्यामि, तत्र गंगास्नानं धर्मयात्राञ्च करिष्यामः ।

अ.एकपदेन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्) 1/2x 2=1

(i)कानि पूजानिमितानि सन्ति ?

(ii)कः प्रसादम् इच्छति ?

(iii) मल्लिका काभिः सह गमिष्यति

ब. पूर्णवाक्येन उत्तरत -(केवलं प्रश्नद्वयम्) 1x2=2

(i) चन्दनः किमर्थं जिह्वालोलुपतां नियन्त्रयितुम् अक्षमः आसीत् ?

(ii) मल्लिका प्रातः कुत्र गमिष्यति ?

(iii)चंदनः किं नियंत्रयितुम् अक्षमः अस्ति?

स. यथानिर्देशम् उत्तरत-(केवलं प्रश्नद्वयम्) 1x2=2

(i)."समर्थः" इति पदस्य विपरीतार्थकं पदम् संवादात् चित्वा लिखत -

(ii)"परम् एतानि मोदकानि पूजानिमितानि सन्ति ।" अत्र "सन्ति" इति क्रियापदस्य कर्तृपदं किम् ?

(iii)"त्वरितम्" इत्यर्थं किं पदम् अनुच्छेदे प्रयुक्तम् ?

16. रेखाङ्कितपदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत - 1x4=4

(i) वसन्ते सरसाः <u>रसाला</u> : लसन्ति ।

(ii) सूर्योदयात् पूर्वमेव <u>बालिका</u> तत्रोपस्थिता ।

(iii) लुब्धया बालिकया <u>लुब्धस्य</u> फलं प्राप्तम् ।

(iv) <u>खलानां</u> मैत्री आरम्भगुर्वी भवति ।

(v) <u>मोदकानि</u> पूजानिमितानि रचितानि आसन्

schools.aglasem.com

aglasem.com

17.मञ्जूषापदसहायतया समुचितपदानि चित्वा अधोलिखित-श्लोकस्य अन्वयं पूरयत -

1X3=3

सा तदा करुणा वाचो विलपन्ती सुदुःखिता ।

वनस्पतिगतं गृधं ववर्शायतलोचना ।।

अन्वयः - तदा करुणा .....विलपन्ती सुदुःखिता.....सा (सीता).....गृध्रं ददर्श।

मञ्जूषा-

आयतलोचना , वाचः ,वनस्पतिगतम्

अथवा

श्लोकस्य भावार्थं मञ्जूषापदसहायतया पूरयित्वा लिखत

गुणा : गुणज्ञेषु गुणा भवन्ति,

ते निर्गुण प्राप्य भवन्ति दोषाः ।

आस्वाद्यतोयाः प्रवहन्ति नद्यः,

समुद्रमासाद्य भवन्त्यपेयाः ।।

भावार्थः- गुणा : सदैव गुणीनां (i).....प्राप्य सद्गुणाः भवन्ति परन्तु गुणहीनान् प्राप्य दोषरुपे (ii).....भवन्ति यथा नद्याः जलं स्वादिष्टं शुद्धं पेयं च भूत्वा अपि समुद्रे मिलित्वा (iii).....भवति। अतः गुणीजनैः कदापि दुर्जनस्य संगतिः न कर्तव्या ।

मञ्जूषा -

संगतिं , अपेयं, परिवर्तिताः

18. अधोलिखित-कथांशं समुचित -क्रमेण लिखत- 1/2x8=4

(i)ग्रामे एका अपरा लुब्धा वृद्धा न्यवसत् ,तस्याश्च अपि एका पुत्री आसीत् ।

(ii) बालिका काकं प्रार्थयत् " तण्डुलान् मा भक्षय । "

(iii) लुब्धया बालिकया लोभस्य फल प्राप्तम् ।

schools.aglasem.com

aglasem.com

(iv)काक : प्रोवाच- " मा शुचः अहं तुभ्यं तण्डुलमूल्यं दास्यामि । "

(v)लघुतमां मञ्जूषां प्रगृह्य बालिका गृहं गतवती ।

(vi)माता पुत्रीम् आदिशत् " सूर्यातपे तण्डुलान् खगेभ्यो रक्ष । "

(vii)गर्वितया बालिकया प्रोक्तम् " स्वर्णमयेन सोपानेन अहम् आगच्छामि"।

(viii)कस्मिंश्चिद् ग्रामे एका निर्धना वृद्धा स्त्री न्यवसत् ।

19.(क) रेखांकितपदानि आधृत्य प्रसंगानुसारम् अर्थचयनं चित्वा लिखत - 1/2x4=2

(i)<u>आञ्जनेयम्</u> अपि अतिक्रामसि ।

(क) रामम् (ख) ईश्वरम्(ग) हनुमन्तम्(घ) लक्ष्मणम्

(ii) तदियं भगवत्याः <u>शारदायाः</u> अवमानना ।

(क) देव्याः (ख) सरस्वत्याः (ग) लक्ष्म्याः (घ) दुर्गायाः

(iii)अनेन <u>राक्षसेन्द्रेण</u> करुणं पापकर्मणा ।

(क)रावणेन (ख)रामेण (ग)लक्ष्मणेन (घ)गरुडेन

(iv)पुरा कस्मिंश्चिद् ग्रामे एका <u>निर्धना</u> स्त्री न्यवसत्।

(क)धनिका (ख)धनहीना (ग)शोभना (घ)तर्षिता

ख.अधोलिखितानाम् शब्दानाम् अर्थैः सह मेलनं कुरुत - 1/2x4=2

(i)	खलानां	जलम्
(ii)	सलिलम्	पन्थानः
(iii)	अवलोक्य	दृष्ट्वा
(iv)	मार्गाः	दुर्जनानां

aglasem.com
schools.aglasem.com
AglaSem Earn while Learn Program. Send your papers and get paid.
Contact: support@aglasem.com
aglasem.com